

ΔΗΜΟΚΡΙΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΡΑΚΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΚΛΑΣΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ

σε συνεργασία με το

ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΑΣ ΦΥΣΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
«ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ»
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ

ΔΙΙΔΡΥΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ:
ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΣΤΙΣ Τ.Π.Ε. ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΗ ΑΓΩΓΗ – ΨΥΧΟΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΤΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

**«Στάσεις και αντιλήψεις γονέων παιδιών με αναπηρία όρασης στην
Ελλάδα για το λευκό μπαστούνι»**

Μαρία Πλαστήρα, Α.Μ. 725

Μεταπτυχιακή διατριβή που υποβάλλεται στην τριμελή επιτροπή για την απόκτηση του μεταπτυχιακού τίτλου του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών Εξειδίκευσης του Τ.Ε.Φ. – Δ.Π.Θ. σε συνεργασία με το Ε.Κ.Ε.Φ.Ε. Δημόκριτος – Ινστιτούτο Πληροφορικής και Τηλεπικοινωνιών με τίτλο: «Εξειδίκευση στις Τ.Π.Ε. και Ειδική Αγωγή – Ψυχοπαιδαγωγική της Ένταξης»

Εγκεκριμένο από την τριμελή επιτροπή:

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια:

Δρ. Ζωή Καραμπατζάκη, Συνεργαζόμενη Ερευνήτρια Ι.Π.Τ. - Ε.Κ.Ε.Φ.Ε. «ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ»

2° Μέλος:

Δρ. Σπυριδούλα Κατσαντώνη, Συνεργαζόμενη Ερευνήτρια Ι.Π.Τ. - Ε.Κ.Ε.Φ.Ε. «ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ»

3° Μέλος

Δρ. Κωνσταντίνος Λολίτσας, Συνεργαζόμενος Ερευνητής Ι.Π.Τ. - Ε.Κ.Ε.Φ.Ε. «ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ»

Αθήνα

2026

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα μελέτη διερευνά τον τρόπο με τον οποίο οι γονείς παιδιών με προβλήματα όρασης βιώνουν και ερμηνεύουν τη χρήση του λευκού μπαστουνιού από το παιδί τους. Το λευκό μπαστούνι αντιμετωπίζεται ως βοήθημα κινητικότητας αλλά και ως κοινωνικό σύμβολο που διαμορφώνει την οικογενειακή ζωή, την ταυτότητα και την καθημερινή αλληλεπίδραση των ατόμων που το χρησιμοποιούν. Στόχος της μελέτης είναι η κατανόηση των στάσεων των γονέων όσον αφορά στη χρήση του λευκού μπαστουνιού από το παιδί τους.

Πρόκειται για μία ποιοτική μελέτη. Η ποιοτική προσέγγιση επιτρέπει την καλύτερη κατανόηση των εμπειριών και των απόψεων των συμμετεχόντων. Τα δεδομένα συλλέχθηκαν μέσω ημιδομημένων συνεντεύξεων. Το δείγμα αποτελούνταν από οκτώ γονείς παιδιών με οπτική αναπηρία, ορισμένοι από τους οποίους συμμετείχαν σε κοινές συνεντεύξεις, καθώς ήταν ζευγάρια. Οι συμμετέχοντες επιλέχθηκαν μέσω σκόπιμης δειγματοληψίας.

Η ερευνητική διαδικασία περιελάμβανε τον σχεδιασμό του οδηγού συνέντευξης, τη διεξαγωγή και την απομαγνητοφώνηση των συνεντεύξεων και τη συστηματική ανάλυση των δεδομένων. Κάθε συνέντευξη αναλύθηκε αρχικά μεμονωμένα και στη συνέχεια συγκρίθηκε με τις υπόλοιπες προκειμένου να εντοπιστούν κοινά σημεία και διαφορές.

Τα ευρήματα δείχνουν ότι οι εμπειρίες των γονέων σχετικά με το λευκό μπαστούνι είναι πολύπλοκες κι έχουν πολλά κοινά. Αρχικά, το λευκό μπαστούνι προκαλεί συχνά θλίψη και φόβο, καθώς κάνει ορατή την αναπηρία. Με την πάροδο του χρόνου, ωστόσο, πολλοί γονείς αρχίζουν να το συνδέουν με την ασφάλεια, την ανεξαρτησία και την ανάπτυξη του παιδιού τους. Τα συναισθήματα μετατρέπονται σταδιακά, καθώς νιώθουν ανακούφιση, εμπιστοσύνη, υπερηφάνεια και αποδοχή, αν και η ευαλωτότητα συχνά επιστρέφει σε κοινωνικά απαιτητικές καταστάσεις. Οι γονείς βιώνουν το λευκό μπαστούνι όχι μόνο μέσω του παιδιού τους, αλλά και μέσω των αντιδράσεων των άλλων. Η κοινωνική ορατότητα, η περιέργεια, ο στιγματισμός και η έλλειψη προσβασιμότητας επηρεάζουν έντονα το πώς αισθάνονται οι γονείς και πώς διαχειρίζονται την κινητικότητα και τη συμμετοχή του παιδιού τους.

Η μελέτη καταλήγει στο συμπέρασμα ότι το λευκό μπαστούνι δεν είναι απλώς ένα βοήθημα για τα άτομα που το χρησιμοποιούν και τους οικείους τους, αλλά ένα σύμβολο μέσω του οποίου οι γονείς διαπραγματεύονται την απώλεια και την ελπίδα, την προστασία και την ενδυνάμωση, τη διαφορά και τη δυνατότητα. Η κατανόηση των εμπειριών και των στάσεων των γονέων είναι σημαντική καθώς μπορεί να συμβάλει στην καλύτερη υποστήριξη των οικογενειών και στην ανάπτυξη πιο συμπεριληπτικών κοινωνικών και εκπαιδευτικών περιβαλλόντων.

Λέξεις-κλειδιά: τυφλά παιδιά, οπτική αναπηρία, λευκό μπαστούνι, κινητικότητα και προσανατολισμός, συναισθήματα, στίγμα

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ambrose-Zaken, G. V., FallahRad, M., Bernstein, H., Wall Emerson, R., & Bikson, M. (2019). Wearable Cane and App System for Improving Mobility in Toddlers/Pre-schoolers With Visual Impairment. *Frontiers in Education*, 4. <https://doi.org/10.3389/feduc.2019.00044>

Ανδρόγιαννης, Η. (2020). Αγωγή κινητικότητας, προσανατολισμού και δεξιοτήτων καθημερινής διαβίωσης μαθητών με απώλεια όρασης. Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής. <https://prosvasimo.iep.edu.gr/Books/2020/ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ%20ΚΑΙ%20ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ/ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ%20ΚΑΙ%20ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ.pdf>

Argyropoulos, V., & Riga, K. (2024). Personal needs of parents who raise children with blindness or visual impairment. *British Journal of Visual Impairment*, 42(3), 719–734. <https://doi.org/10.1177/02646196231170521>

Alves, C. C., Monteiro, G. B., Rabello, S., Gasparetto, M. E., & de Carvalho, K. M. (2009). Assistive technology applied to education of students with visual impairment. *Revista panamericana de salud publica = Pan American journal of public health*, 26(2), 148–152. <https://doi.org/10.1590/s1020-49892009000800007>

Aspers, P., & Corte, U. (2019). What is qualitative in qualitative research. *Qualitative sociology*, 42(2), 139–160. <https://doi.org/10.1007/s11133-019-9413-7>

Baguhn, S. (2021). Early Intervention Orientation and Mobility: A Delphi Study of the Content of the Birth to 6 Orientation and Mobility Skills Inventory (B6OMSI). *Journal of Visual Impairment and Blindness*, 115(5), 361–371. <https://doi.org/10.1177/0145482X211047626>

Ballemans, J., Kempen, G. I., & Zijlstra, G. R. (2011). Orientation and mobility training for partially-sighted older adults using an identification cane: a systematic review. *Clinical rehabilitation*, 25(10), 880–891. <https://doi.org/10.1177/0269215511404931>

Barak-Levy, Y., & Paryente, B. (2023). Diving into the Resolution Process: Parent’s Reactions to Child’s Diagnosis. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 20(4). <https://doi.org/10.3390/ijerph20043295>

Blasch, B. B., LaGrow, S. J., & De L’Aune, W. R. (1996). Three Aspects of Coverage Provided by the Long Cane: Object, Surface, and Foot-Placement Preview. *Journal of Visual Impairment & Blindness*, 90(4), 295–301. <https://doi.org/10.1177/0145482X9609000404>

Blake, K. (2021). ‘Orientation and Mobility.. What is that again?’ *British Journal of Visual Impairment*, 39(2), 94–103. <https://doi.org/10.1177/0264619620915260>

Bleau, M., Paré, S., Chebat, D. R., Kupers, R., Nemargut, J. P., & Ptito, M. (2022). Neural substrates of spatial processing and navigation in blindness: An activation likelihood estimation meta-analysis. *Frontiers in neuroscience*, 16, 1010354. <https://doi.org/10.3389/fnins.2022.1010354>

Blokland, D. P. H., van Loef, M. J. E., van der Stoep, N., Postma, A., & Overvliet, K. E. (2025). Wayfinding with Impaired Vision: Preferences for Cues, Strategies, and Aids (Part II—Perspectives from Orientation and Mobility Instructors). *Brain Sciences*, 16(1), 6. <https://doi.org/10.3390/brainsci16010006>

- Bolt, D. (2005). From blindness to visual impairment: Terminological typology and the Social Model of Disability. In *Disability and Society* (Vol. 20, Issue 5, pp. 539–552). <https://doi.org/10.1080/09687590500156246>
- Burton, M. J., Ramke, J., Marques, A. P., Bourne, R. R. A., Congdon, N., Jones, I., Ah Tong, B. A. M., Arunga, S., Bachani, D., Bascaran, C., Bastawrous, A., Blanchet, K., Braithwaite, T., Buchan, J. C., Cairns, J., Cama, A., Chagunda, M., Chuluunkhuu, C., Cooper, A., ... Faal, H. B. (2021). The Lancet Global Health Commission on Global Eye Health: vision beyond 2020. In *The Lancet Global Health* (Vol. 9, Issue 4, pp. e489–e551). Elsevier Ltd. [https://doi.org/10.1016/S2214-109X\(20\)30488-5](https://doi.org/10.1016/S2214-109X(20)30488-5)
- Busetto, L., Wick, W., & Gumbinger, C. (2020). How to use and assess qualitative research methods. *Neurological Research and practice*, 2(1), 14. <https://doi.org/10.1186/s42466-020-00059-z>
- Chang, K. J., Dillon, L. L., Deverell, L., Boon, M. Y., & Keay, L. (2020). Orientation and mobility outcome measures. In *Clinical and Experimental Optometry* (Vol. 103, Issue 4, pp. 434–448). Blackwell Publishing Ltd. <https://doi.org/10.1111/cxo.13004>
- Clarke, K. L., Sainato, D. M., & Ward, M. E. (1994). Travel Performance of Preschoolers: The Effects of Mobility Training with a Long Cane versus a Precane. *Journal of Visual Impairment & Blindness*, 88(1), 19-30. <https://doi.org/10.1177/0145482X9408800105>
- Cmar, J. L., & Markoski, K. (2019). Promoting Self-Determination for Students with Visual Impairments: A Review of the Literature. *Journal of Visual Impairment and Blindness*, 113(2), 100–113. <https://doi.org/10.1177/0145482X19839796>
- Cologon, K., (2016) ""What is disability? It depends whose shoes you are wearing": Parent understandings of the concept of disability", *Disability Studies Quarterly* 36(1). <https://doi.org/10.18061/dsq.v36i1.4448>
- Creswell, J. W., & Poth, C. N. (2016). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches*. Sage publications.
- Dandona, L., & Dandona, R. (2006). Revision of visual impairment definitions in the International Statistical Classification of Disease. *BMC Medicine*, 4(1), 7. <https://doi.org/10.1186/1741-7015-4-7>
- Dewald, H.P. & Smyth, C.A.. (2013). Feasibility of Orientation and Mobility Services for Young Children with Vision Impairment using Teleintervention. *Vision Rehabilitation International*, 6(1), 2013. 83-92. <https://doi.org/10.21307/ijom-2013-009>
- Dewald, H. P., Faris, C., Borg, K. S., Maner, J., Martinez-Cargo, L., & Carter, M. (2015). Expanding the frontiers of orientation and mobility for infants and toddlers in New Mexico and Utah. *Journal of Visual Impairment & Blindness*, 109(6), 502-507. <https://doi.org/10.1177/0145482X1510900608>
- Dickinson, C., Hernández Trillo, A., & Crossland, M. (2021). *Low vision: Principles and management*. Elsevier.

- Dodds, A. (1993). Blind people and mobility. *Basil Blackwell Ltd*, Vol. 27 (1), 45-49. <https://doi.org/10.1111/J.1467-9515.1993.TB00389.X>
- Ελληνική Δημοκρατία. (2000). Νόμος 2817/2000: Εκπαίδευση των ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και άλλες διατάξεις. ΦΕΚ Α' 78/14-03-2000
- Fathizadeh, N., Takfallah, L., Badrali, N., Shiran, E., Esfahani, M. S., & Akhavan, H. (2012). Experiences of blind children caregivers. *Iranian journal of nursing and midwifery research*, 17(2 Suppl1), S143-S149. <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC3696972/>
- Flink, P. (2021). Person-First & Identity-First Language: Supporting Students with Disabilities on Campus. *Community College Journal of Research and Practice*, 45(2), 79–85. <https://doi.org/10.1080/10668926.2019.1640147>
- Goering, S. (2015). Rethinking disability: the social model of disability and chronic disease. In *Current Reviews in Musculoskeletal Medicine* (Vol. 8, Issue 2, pp. 134–138). Humana Press Inc. <https://doi.org/10.1007/s12178-015-9273-z>
- Goffman, E. (1963). *Stigma: Notes on the management of spoiled identity*. Simon & Schuster.
- Goldschmidt, M. (2018). *Orientation and Mobility Training to People with Visual Impairments*. In *Mobility of Visually Impaired People: Fundamentals and ICT Assistive Technologies* (pp. 237–261). Springer
- Haeghele, J. A., & Hodge, S. (2016). Disability Discourse: Overview and Critiques of the Medical and Social Models. *Quest*, 68(2), 193–206. <https://doi.org/10.1080/00336297.2016.1143849>
- Haugen, O. H., Bredrup, C., & Rødahl, E. (2016). Visual impairment in children and adolescents in Norway. Nedsatt syn hos barn og unge i Norge. *Tidsskrift for den Norske lægeforening : tidsskrift for praktisk medicin, ny raekke*, 136(11), 996–1000. <https://doi.org/10.4045/tidsskr.15.1243>
- Hersh, M. A., & Johnson, M. A. (Eds.). (2008). *Assistive technology for visually impaired and blind people*. Springer.
- Hersh, M. (2015). Cane use and late onset visual impairment. *Technology and Disability*, 27(3), 103–116. <https://doi.org/10.3233/TAD-150432>
- Hersh, M. A. (2017). Mobility, inclusion and exclusion. In *Mobility of Visually Impaired People: Fundamentals and ICT Assistive Technologies* (pp. 631–648). Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-319-54446-5_21
- Higgins, N. (1999). “The O&M in My Life”: Perceptions of People who are Blind and their Parents. *Journal of Visual Impairment & Blindness*, 93(9), 561-578. <https://doi.org/10.1177/0145482X9909300903> (Original work published 1999)
- Hill, E. W., & Ponder, P. (1976). *Orientation and Mobility Techniques: A guide for the practitioner*. American Foundation of the Blind.
- Hogan, Claire. (2012). Stigma, Embarrassment and the Use of Mobility Aids. In *International Journal of Orientation & Mobility*, 5(1), 49-52. <https://doi.org/10.21307/ijom-2012-009>

- Howley, M., & Preece, D. (2003). Structured Teaching for individuals with visual impairments. *British Journal of Visual Impairment*, 21(2), 78–83. <https://doi.org/10.1177/026461960302100207>
- Jacobson, W. H. (1993). *The art and science of teaching orientation and mobility to persons with visual impairments*. American Foundation for the Blind.
- Kallio, H., Pietilä, A. M., Johnson, M., & Kangasniemi, M. (2016). Systematic methodological review: developing a framework for a qualitative semi-structured interview guide. *Journal of advanced nursing*, 72(12), 2954–2965. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/jan.13031>
- Karabatzaki, Z., Stathopoulou, A., Kokkalia, G., Dimitriou, E., Loukeri, P. I., Economou, A., & Drigas, A. (2018). Mobile application tools for students in secondary education. An evaluation study. *International Journal of Interactive Mobile Technologies*, 12(2), 142–161. <https://doi.org/10.3991/ijim.v12i2.8158>
- Kearney, P. M., & Griffin, T. (2001). Between joy and sorrow: Being a parent of a child with developmental disability. *Journal of Advanced Nursing*, 34(5), 582–592. <https://doi.org/10.1046/j.1365-2648.2001.01787.x>
- Kızılaslan, A. (2020). Teaching students with visual impairment. *Progress in Education*, 63. https://www.researchgate.net/profile/Aydin-Kizilaslan/publication/341000567_Teaching_students_with_visual_impairment/links/5ea94547a6fdcc7050978e5b/Teaching-students-with-visual-impairment.pdf
- Lalvani, P. (2015). Disability, Stigma and Otherness: Perspectives of Parents and Teachers. *International Journal of Disability, Development and Education*, 62(4), 379–393. <https://doi.org/10.1080/1034912X.2015.1029877>
- Lupón, M., Armayones, M., & Cardona, G. (2023). Quality of life of caregivers of children with visual impairment: A qualitative approach. *Research in developmental disabilities*, 138, 104538. <https://doi.org/10.1016/j.ridd.2023.104538>
- Malik, S., Manaf, U. K. A., Ahmad, N. A., & Ismail, M. (2017). Understanding the Parental Involvement in Promoting an Effective Orientation and Mobility Acquisition among Visually Impaired Children within the Expanded Core Curriculum in Lahore, Pakistan. *International Journal of Education and Training (InJET)*, 3(1), 1–10. https://www.academia.edu/download/94677896/Understanding_20the_20Parental_20Involvement_20in_20Promoting_20an_20Effective_20Orientation_20and_20Mobility_20Acquisition_20among_20Vi.pdf
- Milde, N., Rasmussen, A., Nissen, K., & Kessel, L. (2023). Support needs around the time of diagnosis of parents caring for an infant with visual impairment or blindness in Denmark: a qualitative study. *BMJ Open*, 13(2). <https://doi.org/10.1136/bmjopen-2022-067805>
- Montenegro-Rueda, M., & Fernández-Batanero, J. M. (2025). Digital Competence: A Challenge for Special Education Teachers. *Exceptionality*, 33(5), 358–374. <https://doi.org/10.1080/09362835.2025.2522080>

- Negash, K. H., & Gasa, V. (2022). Academic Barriers That Prevent the Inclusion of Learners With Visual Impairment in Ethiopian Mainstream Schools. *Sage Open*, 12(2). <https://doi.org/10.1177/21582440221089934>
- Negiloni, K., Ramani, K. K., Jeevitha, R., Kalva, J., & Sudhir, R. R. (2018). Are children with low vision adapted to the visual environment in classrooms of mainstream schools? *Indian Journal of Ophthalmology*, 66(2), 285–289. https://doi.org/10.4103/ijo.IJO_772_17
- Oliver, M. (2013). The social model of disability: Thirty years on. *Disability and Society*, 28(7), 1024–1026. <https://doi.org/10.1080/09687599.2013.818773>
- Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. (2004). *Διαφοροποιημένο Δ.Ε.Π.Π.Σ. και Α.Π.Σ. για τυφλούς μαθητές*. Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων
- Pan American Health Organization (n.d.). *Visual Health*. PAHO/WHO. <https://www.paho.org/en/topics/visual-health?utm>
- Παρασκευοπούλου-Κόλλια, Ε.-Α. (2008). Μεθοδολογία ποιοτικής έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες και συνεντεύξεις. *Open Education – The Journal for Open and Distance Education and Educational Technology*, 4(1). <https://doi.org/10.12681/jode.9726>
- Parker, A. T., & Casias, N. (2025). Orientation and Mobility in Schools: Implementing the High Leverage Practice of Collaboration. *TEACHING Exceptional Children*, 0(0). <https://doi.org/10.1177/00400599251387979>
- Pascolini, D., & Mariotti, S. P. (2012). Global estimates of visual impairment: 2010. *The British Journal of Ophthalmology*, 96(5), 614–618. <https://doi.org/10.1136/bjophthalmol-2011-300539>
- Pintanel, A. C., Gomes, G. C., Xavier, D. M., & da Fonseca, A. D. (2013). Facilities and difficulties of the child with visual impairment for the exercise of independence: perceptions of the family. *Journal of Nursing UFPE/Revista de Enfermagem UFPE*, 7(1). <https://www.academia.edu/download/89932715/10786.pdf>
- Pogrand, R. L., & Rosen, S. J. (1989). The Preschool Blind Child Can Be a Cane User. *Journal of Visual Impairment & Blindness*, 83(9), 431-439. <https://doi.org/10.1177/0145482X8908300904>
- Pogrand, R. L., Fazzi, D. L., & Schreier, E. M. (1993). Development of a Preschool “Kiddy Cane”. *Journal of Visual Impairment & Blindness*, 87(2), 52-54. <https://doi.org/10.1177/0145482X9308700205>
- Rahi, J. S., Manaras, I., Tuomainen, H., & Lewando Hundt, G. (2005). Health services experiences of parents of recently diagnosed visually impaired children. In *British Journal of Ophthalmology* (Vol. 89, Issue 2, pp. 213–218). <https://doi.org/10.1136/bjo.2004.051409>
- Rodrigues, S., & McDonald, C. (2016). Sighted and visually impaired students’ perspectives of illustrations, diagrams and drawings in school science. *Wellcome Open Research*, 1. <https://doi.org/10.12688/wellcomeopenres.9968.1>
- Rosenblum, L. P., Cheng, L., & Beal, C. R. (2018). Teachers of Students with Visual Impairments Share Experiences and Advice for Supporting Students in Understanding Graphics. *Journal of Visual Impairment & Blindness*, 112(5), 475-487. <https://doi.org/10.1177/0145482X1811200505>

- Sapp, W., & Hatlen, P. (2019). The Expanded Core Curriculum: Where we have been, Where we are Going, and how we Can Get There. *Journal of Visual Impairment & Blindness*, 104(6), 338-348. <https://doi.org/10.1177/0145482X1010400604> (Original work published 2010)
- Scott, B. S. (2015). *Opening up the world: Early childhood orientation and mobility intervention as perceived by young children who are blind, their parents, and specialist teachers* (Doctoral Thesis). The University of Sydney. <https://ses.library.usyd.edu.au/handle/2123/12862>
- Senjam, S. S. (2019). Assistive Technology for People with Visual Loss. *Delhi Journal of Ophthalmology*, 30(2), 7–12. <https://doi.org/10.7869/djo.496>
- Shinohara, K., & Wobbrock, J. O. (2016). Self-conscious or self-confident? A diary study conceptualizing the social accessibility of assistive technology. *ACM Transactions on Accessible Computing*, 8(2). <https://doi.org/10.1145/2827857>
- Śmiechowska-Petrovskij, E. (2017). The stigmatizing and stereotyping people with blindness. The opposite tendencies. *Forum Pedagogiczne*, 7(2), 305–326. <https://doi.org/10.21697/fp.2017.2.22>
- Smith, R. O., Scherer, M. J., Cooper, R., Bell, D., Hobbs, D. A., Pettersson, C., Seymour, N., Borg, J., Johnson, M. J., Lane, J. P., Sujatha, S., Rao, P. V. M., Obiedat, Q. M., MacLachlan, M., & Bauer, S. (2018). Assistive technology products: a position paper from the first global research, innovation, and education on assistive technology (GREAT) summit. *Disability and Rehabilitation: Assistive Technology*, 13(5), 473–485. <https://doi.org/10.1080/17483107.2018.1473895>
- Sola-Carmona, J. J., López-Liria, R., Padilla-Góngora, D., Daza, M. T., Aguilar-Parra, J. M., & Salido-Campos, M. Á. (2016). Factors associated with the anxiety, subjective psychological well-being and self-esteem of parents of blind children. *PLoS ONE*, 11(9). <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0162294>
- Stafylidis, A., Chronopoulou, E., & Papadopoulos, K. (2025). The impact of independent movement and individual characteristics on self-esteem and locus of control of adults with visual impairments. *British Journal of Visual Impairment*. <https://doi.org/10.1177/02646196251326534>
- Steinmetz, J. D., Bourne, R. R. A., Briant, P. S., Flaxman, S., Taylor, H. R., Jonas, J. B., Abdoli, A., Abrrha, W. A., Abualhasan, A., Abu-Gharbieh, E., Adal, T. G., Afshin, A., Ahmadi, H., Alemayehu, W., Alemzadeh, S. A., Alfaar, A. S., Alipour, V., Androudi, S., Arabloo, J., ... Vos, T. (2021). Causes of blindness and vision impairment in 2020 and trends over 30 years, and prevalence of avoidable blindness in relation to VISION 2020: The Right to Sight: An analysis for the Global Burden of Disease Study. *The Lancet Global Health*, 9(2), e144–e160. [https://doi.org/10.1016/S2214-109X\(20\)30489-7](https://doi.org/10.1016/S2214-109X(20)30489-7)
- Strong, P. (n.d.). *The history of the white cane*. New Jersey Council of the Blind. https://www.njcounciloftheblind.org/brochures/history_of_white_cane.htm
- Sutherland, E. L. (2020). Stigma and the long cane: Parental perspectives. *Journal of the South Pacific Educators in Vision Impairment*, 13(1), 17–36. <https://search.informit.org/doi/epdf/10.3316/informit.T2024080800005591350913208>

- Tao, G., Charm, G., Kabacińska, K., Miller, W. C., & Robillard, J. M. (2020). Evaluation Tools for Assistive Technologies: A Scoping Review. In *Archives of Physical Medicine and Rehabilitation* (Vol. 101, Issue 6, pp. 1025–1040). W.B. Saunders. <https://doi.org/10.1016/j.apmr.2020.01.008>
- Terheyden, J. H., Gerhards, J., Ost, R. A. D., Wintergerst, M. W. M., Holz, F. G., & Finger, R. P. (2023). Patient-reported vision impairment in low luminance predicts multiple falls. *BMC geriatrics*, 23(1), 583. <https://doi.org/10.1186/s12877-023-04317-y>
- United Nations. (2006). *Optional Protocol to the Convention on the Rights of Persons with Disabilities*. United Nations. <https://www.un.org/disabilities/documents/convention/convoptprot-e.pdf>
- University of Pittsburgh Department of Ophthalmology. (n.d.). *Living with vision impairment*. <https://ophthalmology.pitt.edu/vision-impairment/living-vision-impairment>
- Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων. (2017, 19 Ιουνίου). *Ωρολόγιο πρόγραμμα υποχρεωτικού και ολοήμερου προγράμματος Ειδικού Νηπιαγωγείου και Ειδικού Δημοτικού Σχολείου* (Αριθμ. 100371/Δ3). ΦΕΚ Β' 2103/19-06-2017
- Wardell, K. T. (1976). Parental Assistance in Orientation and Mobility Instruction. *Journal of Visual Impairment & Blindness*, 70(8), 321-325. <https://doi.org/10.1177/0145482X7607000801>
- West, S. K., Rubin, G. S., Broman, A. T., Muñ Oz, B., Bandeen-Roche, K., & Turano, K. (2002). How Does Visual Impairment Affect Performance on Tasks of Everyday Life? The SEE Project. In *Arch Ophthalmol* 120(6):774–780. <https://doi.org/10.1001/archophth.120.6.774>
- Wiener, W. R., Welsh, R. L., & Blasch, B. B. (2010). *Foundations of orientation and mobility* (Vol. 1). American Foundation for the Blind.
- World Health Organization. (2010). *Measuring health and disability: Manual for WHO Disability Assessment Schedule (WHODAS 2.0)*. World Health Organization. <https://iris.who.int/server/api/core/bitstreams/13c8676c-bdd5-41e9-beae-30343a96d4f0/content>
- World Health Organization. (2019). *World report on vision*. World Health Organization. <https://www.who.int/publications/i/item/world-report-on-vision>
- World Health Organization. (2023). *Blindness and vision impairment*. World Health Organization. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/blindness-and-visual-impairment>
- Zusfindhana, I. H., Megaswarie, R. N., Ariyanto, D., & Prystiananta, N. C. (2019). Early intervention for children with visual impairment. *Journal of ICSAR*, 3(2), 64–69. <https://journal2.um.ac.id/index.php/icsar/article/view/7312>